

**Жижко Олена Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
докторант відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України**

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ МАРГІНАЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТА ЗАХОДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В МЕКСИЦІ

Анотація. У статті розглянуто особливості управління професійною освітою маргінальних груп населення як компонента заходів соціального захисту в Мексиці. Автором з'ясовано, що особливостями такого управління є координація управління програм соціального захисту між державними органами соціального захисту, державними установами з управління освіти і управлінськими структурами інших міністерств і відомств (охорони здоров'я, економіки тощо).

Ключові слова: професійна освіта маргінальних груп населення; управління освіти; система соціального захисту; система освіти Мексики.

Жижко Елена Анатольевна

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ МАРГИНАЛЬНЫХ ГРУПП НАСЕЛЕНИЯ КАК КОМПОНЕНТА МЕР СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ В МЕКСИКЕ

Аннотация. В статье рассмотрены особенности управления профессиональным образованием маргинальных групп населения как компонента мер социальной защиты в Мексике. Автором выявлено, что особенностями такого управления является координация управления программ социальной защиты между государственными органами социальной защиты, государственными учреждениями по управлению образования и управленческими структурами других министерств и ведомств (здравоохранения, экономики и т. д.).

Ключевые слова: профессиональное образование маргинальных групп населения, управление образования, система социальной защиты, система образования Мексики.

Zhizhko Elena Anatolievna

THE FEATURES OF MANAGEMENT OF PROFESSIONAL EDUCATION OF MARGINALIZED GROUPS AS A COMPONENT OF SOCIAL PROTECTION IN MEXICO

Resume. The article deals with peculiarities of professional education of marginalized groups as a component of social protection in Mexico. The author found that the features of this control is to coordinate the management of social protection programs between public social protection authorities, government agencies from the Department of

Education and the administrative structures of other ministries and departments (health, economic, etc.).

Key words: *professional education of marginalized groups, management of education, social security system, the educational system of Mexico.*

Постановка проблеми

Актуальність теми дослідження. Професійна освіта маргінальних верств населення як складова ціложиттєвого навчання і освіти дорослих, проблеми яких пов'язані зі швидким застаріванням попередньо набутих навичок та потребою в отриманні нових знань, набула особливої актуальності у ХХІ ст., коли процеси глобалізації, науково-технічний прогрес, міграційний рух в усьому світі вимагають того, щоб людина набувала нових знань упродовж усього життя.

Вивченню проблем професійної освіти маргінальних груп населення Мексики присвятили свої праці Л. Адлер де Ломніц, Х. Алонсо, О. Аттанасіо, Х. Болтвінік, Е. Буено, П. Грегоріо-Енрікес, А. Даміан, Е. Дель-Валь, Г. Енрікес, М. Жекелі, М. Кавароззі, Р. Кацман, А. Кіхано, Ф. Кортес, Б. Лернер, Н. Лехнер, Н. Лустіг, М. Матус-Роблес, Д. Негретті, Х. Осоріо, Ф. Пачеко-Сильва, Р. Пісарро, Г. Сараві, Д. Сервантес, О. Сункель, А. Товар, Б. Томсен, С. Фільгейра, С. Фуртадо, Д. Хуарес-Боланьос та ін.

Аналіз джерельної бази щодо порівняльно-педагогічних досліджень, які здійснили вітчизняні науковці (Н. Бідюк, Т. Десятов, А. Каплун, І. Ковчина, Т. Кошманова, В. Кудін, Н. Лавриченко, М. Лещенко, О. Матвієнко, Н. Муқан, Н. Ничкало, О. Огієнко, А. Сбруєва, Н. Сейко, Л. Пуховська, Т. Чувакова, Б. Шуневич та ін.), показав, що досвід Мексики з управління професійною освітою маргіналів не був предметом системних наукових розвідок й спеціального аналізу, натомість має значний інтерес і може стати важливим джерелом для осмислення й творчого використання прогресивних ідей у вітчизняній освітній теорії і практиці.

Метою статті є ґрунтовний аналіз й виявлення особливостей управління професійної освіти маргінальних груп населення як компонента заходів соціального захисту в Мексиці.

Виклад основного матеріалу

Професійна освіта маргінальних груп населення Мексики як складова освіти дорослих має своїм правовим підґрунтям статтю 3 Конституції, що проголошує право на освіту усіх громадян та обов'язок держави забезпечувати безкоштовну освіту, а також Основний закон про освіту, у якому освіті дорослих присвячено статті 43–46. В них йдеться про те, що освітній сектор обслуговує осіб віком від 15 років і старше, які не мають початкової або неповної середньої освіти, та забезпечується установами з ліквідації неписьменності й навчальними закладами початкової й неповної середньої освіти.

Система освіти дорослих включає в себе також професійно-технічну освіту (або освіту для праці)¹.

¹ Boltvinik J. La pobreza en México y el mundo: realidades y desafíos / J. Boltvinik, A. Damian. — México : Siglo veintiuno editores, 2011. — 310 p.

Стаття 44 встановлює, що федеральні органи управління освітою водночас з органами штатів та муніципалітетів можуть надавати освіту дорослим через свої навчальні заклади, а також акредитувати навчальний рівень дорослих через екзамени й видавати сертифікати. У разі, якщо дорослий учень отримає незадовільну оцінку на екзамені, екзаменаційна комісія повинна надати докладний звіт про те, з яких предметів й тем учень мав слабкі знання для їх подальшого поглибленого вивчення. Учень має право перескладати екзамен доти, доки не отримає задовільну оцінку. Органи управління освітою штатів та муніципалітетів зобов'язані оприлюднювати інформацію про заходи з освіти дорослих, надавати консультації щодо питань про освіту, а також сприяти тому, щоб державні й приватні організації надавали змогу своїм робітникам акредитувати початкову і неповну середню освіту й отримати професійно-технічну кваліфікацію².

У статтях 45–46 закріплено, що професійно-технічна освіта слугує для отримання дорослою особою знань, навичок та умінь, які дадуть їй змогу успішно інтегруватись у виробництво або займатися власною продуктивною діяльністю (ремісництвом, сільським господарством тощо). Національна система освіти дорослих пропонує свої послуги у денній, заочній та комбінованій формах.

Виконаний нами науково-педагогічний аналіз нормативних документів, за допомогою яких управляють системою освіти Мексики, дає підстави стверджувати про те, що провідним законодавчим актом для розвитку професійної освіти маргіналів у Мексиці став Федеральний закон підтримки діяльності, що здійснюється громадськими організаціями (*Ley Federal de Fomento a las Actividades Realizadas por las Organizaciones Civiles*), ухвалений у 2004 р. Варто зазначити, що з початку XXI ст. державна політика соціального розвитку, спрямована на забезпечення елементарних прав громадян на освіту, охорону здоров'я, працевлаштування тощо, активно спирається на громадські організації боротьби з бідністю. Отже, з ухваленням зазначеного Закону така співпраця набуває легітимності й сприяє участі громади у державних проектах із подолання бідності³.

Варто додати, що розвитку професійної освіти маргіналів у Мексиці сприяли такі закони: Національний закон про комісію з прав людини (*Ley Nacional de la Comisión de Derechos Humanos*), Закон федерального округу про участь громади (*Ley de Participación Ciudadana del Distrito Federal*), Федеральний закон про працю (*Ley Federal del Trabajo*).

Окрім загальнонаціональних законодавчих актів про освіту дорослих у кожному штаті існує власне правове забезпечення цього освітнього сектору, що здебільшого орієнтується на федеральні закони, проте зважає на місцеві особливості й потреби освіти дорослих.

На базі проведеного нами дослідження можемо стверджувати, що в мексиканській системі освіти дорослих дуже чітко визначається контингент дорослих учнів: ними є особи, так би мовити, «виключені» із соціального, культурного, економічного та політичного життя соціуму, тобто маргінальні верстви населення. За даними Інституту

² Cabrera C. Política social: cambios y resultados / R. Cordera, C. Cabrera ; La política social en México: tendencias y perspectivas. — México : Facultad de Economía UNAM, 2011. — P. 67–89.

³ Damian A. Panorama de la pobreza en América latina y México / A. Damián, J. Boltvinik ; La pobreza en México y el mundo: realidades y desafíos. — México : Siglo veintiuno editores, 2011. — P. 146–162.

географії, статистики й інформатики (Instituto de Geografía, Estadística e Informática) у 2000 р. в Мексиці налічувалось 33 338 910 осіб старше за 15 років, що не мали базової освіти, з них — близько 6 млн були неграмотними, 11,6 млн не мали початкової освіти, 17,4 млн не мали неповної середньої освіти; у 2010 р. ця цифра зменшилась до 30 146 664⁴.

Професійна освіта маргінальних груп населення здійснюється в Мексиці такими установами: Національним коледжем професійно-технічної освіти (Colegio Nacional de Educación Profesional Técnica — CONALEP), Центром підвищення кваліфікації робітників індустріальних підприємств (Centro de Capacitación para el Trabajo Industrial — CECATI), Національною програмою навчання для праці (Programa Nacional de Capacitación para el Trabajo), Програмою технологічної модернізації та підвищення кваліфікації робітників (Programa de la Modernización Técnica y la Capacitación — PMETyC), Програмою інтегрального підвищення кваліфікації робітників та модернізації (Programa de Capacitación Integral y Modernización — CIMO), Коледжем бакалаврів (Colegio de Bachilleres), Національним інститутом молоді (Instituto Nacional de la Juventud — IMJUVE), Латиноамериканським інститутом навчальних комунікацій (Instituto Latinoamericano de la Comunicación Educativa — ILCE), Інститутами підвищення професійно-технічної кваліфікації штатів (Institutos de Capacitación para el Trabajo Estatales), Дистанційною неповною середньою школою для дорослих (Secundaria a Distancia para Adultos), Центрами громадського розвитку (Centros de Desarrollo Comunitario), Будинками культури (Casas de Cultura), Службами працевлаштування штатів (Servicios Estatales de Empleo — SEE), Федеральною комісією електрифікації (Comisión Federal de Electricidad — CFE), Центрами соціального забезпечення (Centros de Seguridad Social del IMSS).

Управління професійною освітою здійснюють Національний інститут освіти дорослих Мексики — ІНЕА (Instituto Nacional de Educación de Adultos — INEA), Національна рада з освіти для життя і праці (Consejo Nacional de Educación para la Vida y el Trabajo — CONEVyT), Національна рада з розвитку освіти (Consejo Nacional de Fomento Educativo — CONAFE), Міністерство праці й соціальної превентивності (Secretaría del Trabajo y Previsión Social — STyPS), Національна служба навчання робітників (Servicio Nacional de Adiestramiento de Mano de Obra — ARMO), Система кваліфікації для праці (Sistema de Capacitación para el Trabajo — SICAT), Національна система професійно-технічної освіти й інтегральної технічної допомоги сільському господарству (Sistema Nacional de Capacitación y Asistencia Técnica Rural Integral — SINACATRI), Координаційний відділ праці, навчання та підвищення кваліфікації робітників (Unidad Coordinadora del Empleo, la Capacitación y el Adiestramiento), Рада регулювання та сертифікації трудової компетенції (Consejo de Normalización y Certificación de Competencia Laboral — CONOCER), Програма стипендій для підвищення кваліфікації робітників (Programa de Becas para la Capacitación de los Trabajadores — PROBECAT), Міністерство освіти штатів (Secretarías de Educación de los Estados — SEE).

⁴ Hernández G. E. Situación presente de la educación de las personas jóvenes y adultas en México / G. E. Hernández. — México : CREFAL, 2011. — 170 p.

Професійна освіта маргінальних груп населення є також однією із стратегій дії державних програм соціального розвитку, що втілюються урядом Мексики з 1970-х рр. в межах загального плану боротьби з бідністю. Нижче розглянемо мексиканську систему соціального забезпечення та роль у ній професійно-технічного навчання найменш захищених прошарків соціуму.

Конституція Мексики гарантує усім громадянам елементарні соціальні права, забезпечення яких є обов'язком держави. Юридичним механізмом, що втілює в життя ці права за допомогою національних організацій, є Генеральний закон соціального розвитку (*Ley General de Desarrollo Social*), ухвалений у 2004 р. Закон встановлює основні принципи державної соціальної політики, соціальні права, а також характеристику національного бюджету, що виділяється на соціальні потреби.

За цим Генеральним законом державна соціальна політика націлена на:

- боротьбу з бідністю за допомогою освіти, забезпечення охорони здоров'я, харчування; боротьбу з безробіттям, створення нових робочих місць, сприяння підвищенню доходів населення; навчання населення ремеслам та веденню домашнього господарства для самозабезпечення усім необхідним для гідного життя; професійно-технічну кваліфікацію дорослого населення;

- соціальний захист та програми соціальної допомоги;
- сприяння регіональному розвитку;
- забезпечення базової соціальної інфраструктури;
- сприяння розвитку соціального сектору національної економіки⁵.

Виконанням цих завдань піклується Міністерство соціального розвитку — СЕДЕСОЛЬ (*Secretaría de Desarrollo Social — SEDESOL*), яке кожні шість років на початку нового президентського періоду представляє Програму соціального розвитку, де ставить конкретні завдання державної соціальної політики, що мають збігатися з Програмою Національного розвитку (*Programa Nacional de Desarrollo — PND*), та розробляє стратегію для їх виконання.

У 2007 р. Міністерство соціального розвитку представило Програму соціального розвитку на 2007–2012 рр., у якій наголошувалося на досягненні рівних можливостей у доступі до соціальних благ усім громадянам й зменшенні розриву між економічно забезпеченими прошарками соціуму і найбільш вразливими (маргінальними) верствами населення. Головною стратегією Програми було забезпечення найменш захищених груп населення базовою та професійно-технічною освітою з метою підвищення їхнього життєвого рівня⁶.

Для досягнення поставлених цілей СЕДЕСОЛЬ розроблено спеціальні програми, направлені на забезпечення соціальних потреб різних категорій населення та раціональне використання національного бюджету, виділеного для розв'язання соціальних проблем. Такими програмами є «Можливості» («*Oportunidades*») і «Прокампо» («*Procampo*»).

У 2002 р. розпочала свою роботу Програма людського розвитку «Можливості» (*Programa de Desarrollo Humano «Oportunidades»*), інтегруючи заходи для широкого

⁵ *Ley General de Educación // Diario Oficial de la Federación, SEP (Incluye la modificación al primer párrafo hecha en el 2006).* — México : Poder Ejecutivo Federal, 1993. — P. 48–49.

⁶ SEDESOL, 2003. *Programa institucional oportunidades 2002–2006.* — México.

охоплення допомогою бідних сімей завдяки грошовим дотаціям і продуктам харчування тим із них, чиї діти регулярно відвідували школу та проходили медичний контроль у державних лікарнях. Під час розроблення програми «Можливості» був зроблений діагностичний аналіз стану маргінальних сімей, а також досліджені фактори, які спричиняють зубожіння багатьох осель. Таким чином встановлено, що існує так зване порочне коло бідності, яке визначається взаємозв'язком між низьким рівнем освіти більшості маргіналів і низькими доходами, тобто низький достаток не дає змоги сім'ям витратити на навчання, а відсутність освіти не дає змоги працевлаштуватися і отримувати вищу заробітну плату. Отже, зусилля нового проекту було спрямовано на надання фінансової допомоги маргіналам за умов, що їхні діти будуть відвідувати школу й отримуватимуть щонайменше неповну середню освіту⁷.

Програма «Можливості» має дві основні мети: 1) розвиток потенціалу маргінальних сімей за допомогою комплексних заходів у сфері освіти, охорони здоров'я і харчування у тісній співпраці між державними установами й секторами, а також за участю трьох рівнів влади; 2) розширення доступу бідних сімей до освітніх послуг, медичного обслуговування, забезпечення самодостатності та зміцнення спадщини маргінальних сімей через спільні узгоджені зусилля державних, приватних і громадських програм соціального розвитку⁸.

Для досягнення цих цілей у Програмі передбачено: сприяти освіті дітей та молоді; поліпшити сферу охорони здоров'я населення; покращити харчування населення; підтримувати молодь у процесі отримання професійно-технічної кваліфікації та подальшого працевлаштування; заохочувати самозабезпеченість сімей; забезпечувати соціальну безпеку і зростання добробуту домашніх господарств; проводити моніторинг результатів програми й контролювати якість роботи проекту.

Контроль за виконанням програми здійснює Департамент національної координації Програми людського розвитку «Можливості» спільно з Міністерствами соціального розвитку, охорони здоров'я, освіти, Мексиканським інститутом соціального захисту.

Програма «Можливості» сприяє виконанню основних завдань Національної програми соціального розвитку: зменшенню бідності в країні; створенню рівних можливостей для соціально вразливих груп населення; підтримці розвитку потенціалу економічних маргіналів через фінансову допомогу та професійно-технічну кваліфікацію; зміцненню соціальної структури завдяки заохоченню до участі громади у розвитку найбільш вразливих регіонів.

Діючи в узгодженні з Національною програмою освіти (Programa Nacional de Educación) й Національною програмою охорони здоров'я (Programa Nacional de Salud), програма «Можливості» сприяє: досягненню рівних можливостей для отримання освіти усіма громадянами; забезпеченню якісної освіти, що відповідає потребам усіх верств населення; участі громади в організації освітніх заходів для дітей та дорослих; скасуванню нерівності доступу маргінальних груп населення до медичного обслуговування; поліпшенню стану здоров'я усіх громадян; забезпе-

⁷ SEDESOL, 2004. Ley general de desarrollo social. — México.

⁸ SEDESOL, 2007. Objetivos estratégicos de desarrollo social 2007–2012. — México.

ченню справедливого фінансування державних установ з охорони здоров'я, зокрема тих, що знаходяться в найбідніших регіонах країни.

Завдяки програмі «Можливості» досягнуто важливих результатів у справі боротьби з бідністю в Мексиці. Вже у 2007 р. завдяки програмі забезпечено необхідним прожитковим мінімумом 5 млн мексиканських сімей у 2444 муніципалітетах і 92961 населеному пункті, причому 30% цих маргінальних сімей мешкають у найбідніших штатах країни: Веракрусі, Оахаці і Чіапасі⁹.

Грунтуючись на проведеному нами аналізі, можемо стверджувати, що програма «Можливості» засвідчила про нову соціальну політику в Мексиці. Безумовно, вона була продовженням попередніх проектів боротьби з бідністю (Програми державного інвестування розвитку села, Національного плану допомоги бідним регіонам та маргінальним групам, Мексиканської системи харчування ПРОНАСОЛЬ, ПРОГРЕСА), проте її основною стратегією, на відміну від програм 1970–1990-х рр., було не лише надати матеріальну допомогу економічно маргінальним сім'ям, а й «озброїти» бідних людей знаннями, надати їм освіту, навчити виживати в глобалізованому, технічно розвиненому суспільстві, вести здоровий спосіб життя, мати самодостатнє домашнє господарство, сприяти розвитку своїх муніципалітетів тощо.

Окрім програми «Можливості», важливими заходами в справі покращення рівня життя маргінальних верств населення у Мексиці на початку XXI ст. було створення у 2001 р. Технічного комітету з вимірювання бідності (Comité Técnico para la Medición de la Pobreza) та ухвалення у 2003 р. Основного закону соціального розвитку, завдяки якому започатковано Національну раду оцінювання соціальної політики (Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social — Coneval)¹⁰.

Встановлено, що Технічний комітет вимірювання бідності складається із семи провідних національних наукових експертів, які постійно консультують федеральні програми соціального розвитку щодо новітніх міжнародних критеріїв вимірювання бідності, а також оцінювання та моніторингу проектів для її зниження¹¹.

Основною метою Національної ради оцінювання соціальної політики є періодична перевірка виконання завдань щодо соціальних програм та інших заходів політики соціального розвитку за допомогою регулювання та координації оцінювання Національної політики соціального розвитку та соціальних програм і дій, що виконують державні установи, розроблювання керівних принципів і критеріїв для визначення, ідентифікації та вимірювання бідності, забезпечення прозорості, об'єктивності та наукової точності в цій справі.

Висновки

На основі ґрунтовного теоретико-педагогічного аналізу зарубіжного досвіду представлено текстову модель управління професійною освітою маргінальних груп населення як компонента заходів соціального захисту в Мексиці.

Встановлено, що особливостями такого управління є: співпраця з координацією і регулювання спільних проектів державних, приватних і громадських організацій; координація управління програм соціального захисту між державними органами соціаль-

⁹ SEDESOL, 2007. Programa sectorial de desarrollo social 2007–2012. — México.

¹⁰ SEDESOL, 2007. Reglas de operación del oportunidades 2008. — México.

¹¹ SEDESOL, 2008. Reglas de operación del oportunidades 2009. — México.

ного захисту, державними установами з управління освіти і управлінськими структурами інших міністерств і відомств (охорони здоров'я, економіки тощо). Спільні проекти щодо заходів соціального захисту спрямовано на створення рівних можливостей для соціально вразливих груп населення; підтримку розвитку потенціалу економічних маргіналів через фінансову допомогу та професійно-технічну освіту; навчання виживанню в глобалізованому, технічно розвиненому суспільстві, веденню здорового, гідного способу життя, організації самодостатнього домашнього господарства, заохочення до сприяння розвитку своїх муніципалітетів тощо.

Перспективи та напрями подальших досліджень

Проведене дослідження не вичерпує усієї повноти проблеми професійної освіти маргіналів у Мексиці. Потребують вивчення питання реформування національних систем освіти дорослих латиноамериканського регіону, мотивації дорослих до навчання, аналізу механізмів якості освіти дорослих. Перспективними напрямками подальших досліджень є також теоретичні та методичні засади освіти дорослих, порівняльної андрагогіки; вивчення чинників, що сприяють розроблюванню стратегій розвитку освіти різних категорій соціально незахищених груп населення тощо.

Список використаних джерел

1. Boltvinik J., Damian A. La pobreza en México y el mundo: realidades y desafíos / J. Boltvinik, A. Damian. — México : Siglo veintiuno editores, 2011. — 310 p.
2. Cabrera C. Política social: cambios y resultados / R. Cordera, C. Cabrera ; La política social en México: tendencias y perspectivas. — México : Facultad de Economía UNAM, 2011. — P. 67–89.
3. Damian A. Panorama de la pobreza en América latina y México / A. Damián, J. Boltvinik ; La pobreza en México y el mundo: realidades y desafíos. — México : Siglo veintiuno editores, 2011 — P. 146–162.
4. Hernández G. E. Situación presente de la educación de las personas jóvenes y adultas en México / G. E. Hernández. — México : CREFAL, 2011. — 170 p.
5. Ley General de Educación // Diario Oficial de la Federación, SEP (Incluye la modificación al primer párrafo hecha en el 2006). — México : Poder Ejecutivo Federal, 1993. — P. 48–49.
6. SEDESOL, 2003. Programa institucional oportunidades 2002–2006. — México.
7. SEDESOL, 2004. Ley general de desarrollo social. — México.
8. SEDESOL, 2007. Objetivos estratégicos de desarrollo social 2007–2012. — México.
9. SEDESOL, 2007. Programa sectorial de desarrollo social 2007–2012. — México.
10. SEDESOL, 2007. Reglas de operación del oportunidades 2008. — México.
11. SEDESOL, 2008. Reglas de operación del oportunidades 2009. — México.

THE FEATURES OF MANAGEMENT OF PROFESSIONAL EDUCATION OF MARGINALIZED GROUPS AS A COMPONENT OF SOCIAL PROTECTION IN MEXICO

This article deals with peculiarities of management of professional education of marginalized groups as a component of social protection in Mexico. The author found that the features of the management of vocational education of marginalized groups as a component of social protection in Mexico is the coordination of social protection programs between public social protection authorities, government agencies and departments of education and the administrative structures of other ministries and departments (health, economics, etc.).

The social protection programs in Mexico are «Public investment for rural development», «The National Plan aid to poor regions and marginalized groups of Mexican», PRONASOL, Hrogress and others.

The most important of social protection programs is the program «Opportunities», which marked the emergence of a new social policy in Mexico. It was a continuation of others anti-poverty programs, but its main strategy, as opposed to programs of 70-ies and 90-ies of XX century, was not only to provide financial assistance to economically marginalized families, but also to «arm» the poor with knowledge and provide them with education, taught to survive in a globalized, technologically advanced society, live a healthy life, to have self-contained home economy, promote their municipalities and others.

This study does not exhaust the fullness of the problems of vocational education of marginalized in Mexico.

Need to study the reform of national systems of adult education in Latin American region, motivating of adults to learn, analyze mechanisms of quality of adult education, theoretical and methodological foundations of adult education, comparative andragogics, study of factors that contribute to the development of strategies for the development of education of different categories of socially vulnerable groups and so on.